

3.19 Nederland

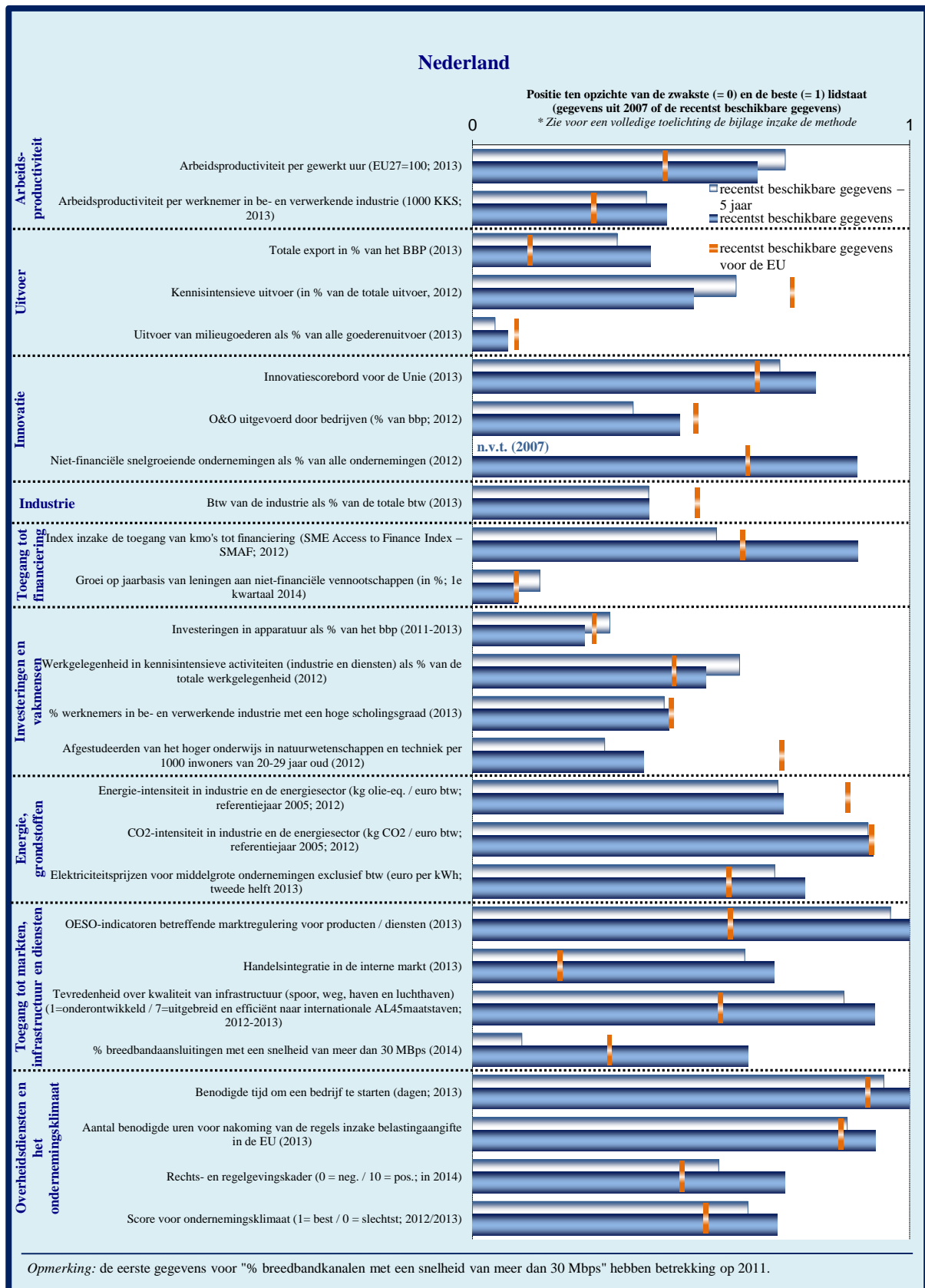
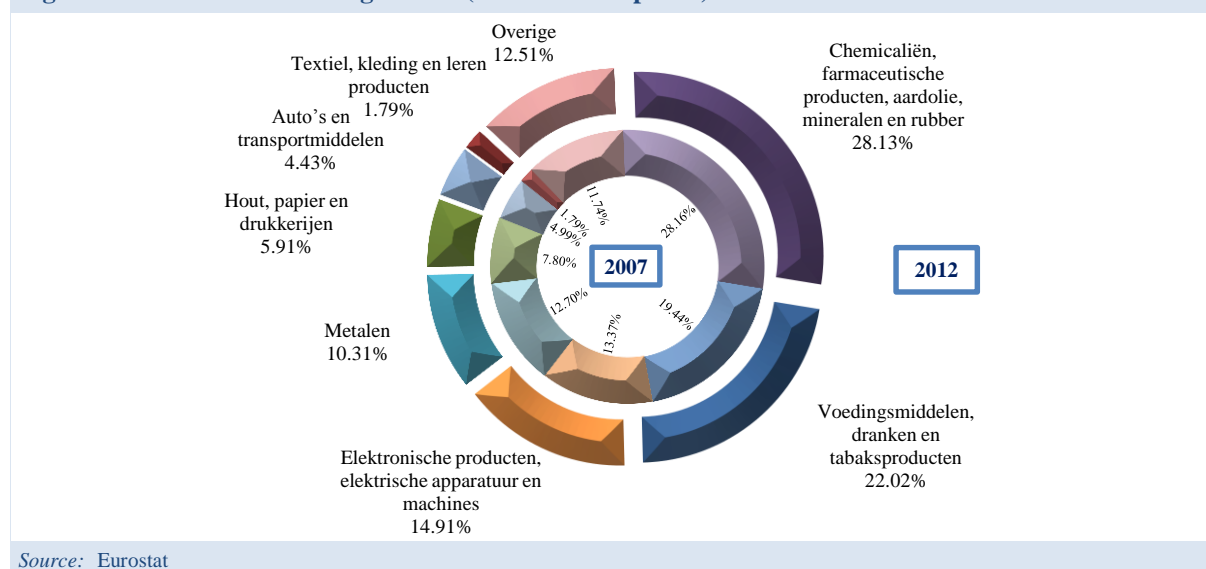

Figure 3.19.1: Manufacturing sectors (GVA at basic prices) - Netherlands

3.19.1 Inleiding en prestaties

Volgens het „Industrial Performance Scoreboard” is Nederland een van de lidstaten met een hoog en verbeterend concurrentievermogen. Productie draagt voor 13 % bij aan de totale toegevoegde waarde, iets onder het EU-gemiddelde (15 %). Nederland is gespecialiseerd in de kapitaalintensieve productie- en medium-technologische sectoren zoals chemische producten, geraffineerde aardolie, elektronica en machines, vervoermiddelen en voedingsproducten. Indicatoren voor prijs- en kostenconcurrentie zijn in overeenstemming met de gemiddelden van de eurozone en andere geïndustrialiseerde landen. De loonkosten in de industrie in Nederland zijn de op vijf na hoogste van de EU, maar de arbeidsproductiviteit per gewerkt uur is ongeveer 29 procentpunten boven het EU-gemiddelde en circa 16 procentpunten boven het gemiddelde van de eurozone.⁽¹⁾ In het *Global Competitiveness Report* van het Economisch Wereldforum staat Nederland op de achtste plaats. De algemene conjunctuur is aan het verbeteren, en de Nederlandse economie komt langzaam uit een langdurige recessie. Het Nederlandse industrieel concurrentievermogen is over het algemeen genomen goed, maar het zal een uitdaging worden om de Nederlandse concurrentiepositie in de toekomst te handhaven en te verbeteren.

⁽¹⁾ Eurostat-gegevens voor 2013.

3.19.2 Toegang tot financiering en investeringen

Toegang tot financiering

De kloof tussen de kredietvoorwaarden van banken voor het MKB en grote ondernemingen lijkt in 2013 verder te zijn vergroot. Volgens recent onderzoek van de ECB heeft 20 % van het MKB, een van de hoogste percentages in de Europese Unie, toegang tot financiering als hun grootste probleem benadrukt. De kredietvraag van het MKB lijkt echter relatief laag in vergelijking met andere lidstaten. Over het geheel genomen is ongeveer 5 % van alle leningsaanvragen van het MKB afgewezen, iets meer dan in Duitsland (3 %), doch vergelijkbaar met België (4 %) en Frankrijk (5 %). Tegelijkertijd lijken grote ondernemingen te profiteren van verbeteringen in de financieringsvoorwaarden. De Nederlandse autoriteiten hebben een aantal maatregelen genomen ter verbetering van de toegang tot financiering voor het MKB, bijvoorbeeld door bestaande garantiestelsels voort te zetten, beschikbare middelen te versterken en het plafond voor microkredieten te verhogen. De begroting voor de garantieregeling *Borgstellingskrediet MKB* is bijvoorbeeld verhoogd van 750 miljoen EUR tot 1 miljard EUR en andere garantieregelingen zoals *Garantie Ondernemingsfinanciering* en *Groeifaciliteit* worden voortgezet. Het plafond voor microkredieten (*Qredits*) is verhoogd van EUR 50 000 tot 150 000 in 2013. In 2014 is EUR 75 miljoen extra uitgetrokken voor de financiering van ondernemingen in de vroege

fase en de regering doet verdere investeringen in de regionale ontwikkelingsassociaties. Zij onderzoekt ook alternatieve financieringswijzen, zoals crowdfunding. Hoewel toegang tot financiering een uitdaging voor het MKB blijft, zal de situatie waarschijnlijk verbeteren naarmate het economische herstel zich voortzet. ⁽²⁾

Ontwikkelingen op het gebied van investeringen

Volgens de economische voorjaarsprognoses van de Europese Commissie zouden de investeringen door de ondernemingen tegen het einde van 2013 sterk herstellen in lijn met de verbetering van de conjunctuur. De prognose voor bruto-investeringen in vaste activa voor dit jaar is +4,9% (na een daling gedurende twee jaar), waarvan +8,2% investeringen in uitrusting. Volgens het *World Investment Report 2014* van de UNCTAD trekt Nederland met succes buitenlandse directe investeringen aan, met name uit Noord-Amerika en Azië. De ligging, een goede infrastructuur en een gunstig ondernemingsklimaat zijn belangrijke factoren, maar het belastingstelsel speelt ook een rol, met name voor multinationale ondernemingen. De hoge nettovoorraad van internationale directe investeringen is ook gedeeltelijk het gevolg van interne fiscale optimalisatie van de ondernemingen. ⁽³⁾ Het Commissariaat voor Buitenlandse investeringen in Nederland ⁽⁴⁾ biedt investeerders uitgebreide informatie en een breed scala van ondersteunende diensten.

3.19.3 Innovatie en vaardigheden

Innovatie

Volgens het Scorebord voor de Innovatie-Unie 2014 is Nederland een van de belangrijkste „innovatievolgers”. Het loopt ook in wat betreft de niet-O&O-uitgaven voor innovatie en de innovatieprestaties van het MKB. De regering heeft haar voornemen bevestigd om tegen 2020 een O&O-intensiteit te bereiken van 2,5% van het BBP. In 2012 besteedde Nederland 2,16% van het BBP aan O&O (2011: 2,04%). Particuliere O&O-investeringen zijn licht toegenomen naar 1,22% van

het BBP in 2012, maar blijven nog steeds onder het gemiddelde van de eurozone (1,35%). Dit komt onder meer doordat de Nederlandse economie een grote dienstensector heeft en een verwerkende nijverheid die op medium-technologische sectoren is gericht. Een aanzienlijk deel van de particuliere uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling is geconcentreerd in een beperkt aantal grote multinationale ondernemingen.

De regering blijft nauwere samenwerking nastreven met het bedrijfsleven en kennisinstellingen alsmede de territoriale collectiviteit om onderzoek en innovatie te stimuleren. Ook heeft zij in 2012 het ondernemingsbeleid *Naar de top* ⁽⁵⁾ geïntroduceerd met haar „topsectoren”-benadering ⁽⁶⁾, aangevuld met een groeiend gebruik van indirecte steun aan activiteiten voor onderzoek en innovatie middels instrumenten als fiscale stimulansen en een innovatiefonds ter ondersteuning van ondernemerschap. Dit ondernemingsbeleid pakt een zwak punt in het Nederlandse innovatiesysteem aan, door onderzoekers dichter bij bedrijven te brengen en door ondernemingen de leiding te geven bij het ontwerpen van publiek-private samenwerkingen voor innovatie. De strategie is steeds meer gericht op de aanpak van mondiale maatschappelijke uitdagingen, bijvoorbeeld op het gebied van voedingsmiddelen, energie en volksgezondheid. Belanghebbenden zijn nauw betrokken bij het proces en aan de participatie van het MKB wordt bijzondere aandacht besteed. Hoewel het nog te vroeg is voor een volledige beoordeling van de strategie, met inbegrip van de mate waarop zij extra particuliere investeringen mobiliseert, is de huidige uitvoering ervan veelbelovend.

De laatste jaren zijn specifieke innovatiesubsidies aanzienlijk verminderd en omgevormd tot algemene fiscale stimuleringsmaatregelen. De belangrijkste instrumenten zijn het *Innovatiefonds MKB* + en fiscale faciliteiten zoals het belastingkrediet voor de kosten voor O&O-werk (*WBSO*), de *Research & Development Allowance (RDA)* en de belastingvermindering voor innovatie (*Innovatiebox*). In 2014 heeft de regering een paar van de instrumenten (zoals de *WBSO* en *RDA*) verder uitgebreid om extra steun aan kleine ondernemingen te bieden. Zoals benadrukt in de EU 2020-aanbevelingen, is het belangrijk om de

⁽²⁾ [Zie ook de beoordeling door de Commissie van 2014 van het nationale hervormingsprogramma en het stabiliteitsprogramma van Nederland.](#)

⁽³⁾ [Zie ook de diepgaande evaluatie van de macro-economische onevenwichtigheden voor Nederland 2014.](#)

⁽⁴⁾ <http://www.nfia.nl>.

⁽⁵⁾ [„Naar de top: naar een nieuw bedrijvenbeleid”.](#)

⁽⁶⁾ [Voortgangsrapport over ondernemingsbeleid 2013.](#)

overheidsuitgaven voor groeibevorderende posten zoals onderzoek en onderwijs te waarborgen. ⁽⁷⁾

Vaardigheden

Tekorten aan vakmensen, met name in technische en technologiegerelateerde beroepen, kunnen een knelpunt voor groei en innovatie worden. Het aantal afgestudeerden van technische opleidingen in Nederland neemt niet snel genoeg toe. Uit analyses blijkt dat er elk jaar wellicht 30 000 extra afgestudeerden van technische opleidingen nodig zijn om te kunnen voldoen aan de groeiende vraag naar geschoolde technici. ⁽⁸⁾ In antwoord op deze uitdagingen kondigde de regering haar *Nationaal Techniekpact 2020* ⁽⁹⁾ aan, waarbij zowel publieke als particuliere belanghebbenden betrokken zijn. Hierin worden 22 concrete maatregelen vastgesteld om het onderwijsstelsel en de arbeidsmarkt beter te laten aansluiten op de veranderende eisen van de technologie-sector. Een coördinatiegroep bestaande uit regionale vertegenwoordigers, de centrale overheid, werkgevers, werknemers, de topsectoren en de onderwijsgemeenschap houdt toezicht op de implementatie ervan. ⁽¹⁰⁾ Doeltreffende implementatie van de strategie zal doorslaggevend zijn voor het behoud en de verbetering van de innovatiecapaciteit van de hightech-ondernemingen in Nederland.

3.19.4 Energie, grondstoffen en duurzaamheid

Energiegebruik en prijzen

Nederland heeft in 2012 een aandeel van hernieuwbare energie van slechts 4,47 % bereikt, ver verwijderd van zijn EU 2020-doelstelling van 14 % in 2020. ⁽¹¹⁾ Op 6 september 2013 hebben meer dan 40 organisaties, met inbegrip van de centrale, regionale en plaatselijke overheid, werkgevers en vakbonden, milieuorganisaties, andere maatschappelijke organisaties en financiële instellingen, een juridisch niet-bindend

Energieakkoord voor duurzame groei ⁽¹²⁾ ondertekend, waarin de partijen zich verbinden tot acties die bijdragen aan het bereiken van EU- en nationale doelstellingen inzake energie-efficiëntie en de invoering van hernieuwbare energie. De belangrijkste duurzaamheidsinitiatieven van de huidige regering zijn, met name de „topsectoren”-aanpak, de stimuleringsregeling SDE+ voor investeringen in hernieuwbare energie en „Green deals” voor energie-efficiëntie en andere milieuprojecten.

Het instrument „Green deals” blijkt succesvol zijn bij de ondersteuning van lokale projecten en de samenwerking tussen belanghebbenden. Er zijn sinds 2011 meer dan 160 „Green deals” gesloten. ⁽¹³⁾ De regeling is uitgebreid buiten duurzame energie en energiebesparingsprojecten.

Efficiënt gebruik van hulpbronnen

Een veelbelovende ontwikkeling is dat de regering onlangs een ambitieus en uitgebreid programma heeft uitgegeven ter ondersteuning van de overgang naar een meer hulpbronnenefficiënte en uiteindelijk regeneratieve „circulaire economie”. ⁽¹⁴⁾ Vooral het MKB zou nog voordeel kunnen hebben bij verdere verbeteringen in het efficiënt gebruik van hun hulpbronnen. Duurzaamheid van het milieu is nu officieel geïntegreerd in alle topsectoren en wordt ook opgenomen in het grensoverschrijdende thema van de bio-economie. De doeltreffendheid van de integratie van milieuaspecten en een efficiënt gebruik van hulpbronnen in de topsectoren-aanpak moet nog worden geëvalueerd.

Andere duurzaamheidskwesties

De regering voert een beleid voor duurzaam aankopen en heeft doelstellingen voor de aankoop van milieuvriendelijke producten opgesteld. De doelstelling is dat overheden tegen 2015 alleen milieuvriendelijke producten aankopen. Bovendien is met het bedrijfsleven een gemeenschappelijk activiteitenprogramma opgestart om nieuwe manieren te vinden om duurzame overheidsopdrachten in te voeren die innovatie bevorderen. Nederland heeft met 3,9 % van het BBP het op een na hoogste niveau van milieubelastingen in de EU als percentage van het

⁽⁷⁾ [Zie ook de beoordeling door de Commissie van 2014 van het nationale hervormingsprogramma en het stabiliteitsprogramma van Nederland.](#)

⁽⁸⁾ [Research Centre for Education and the Labour Market.](#)

⁽⁹⁾ [Nationaal Techniekpact 2020.](#)

⁽¹⁰⁾ [www.techniekpact.nl.](#)

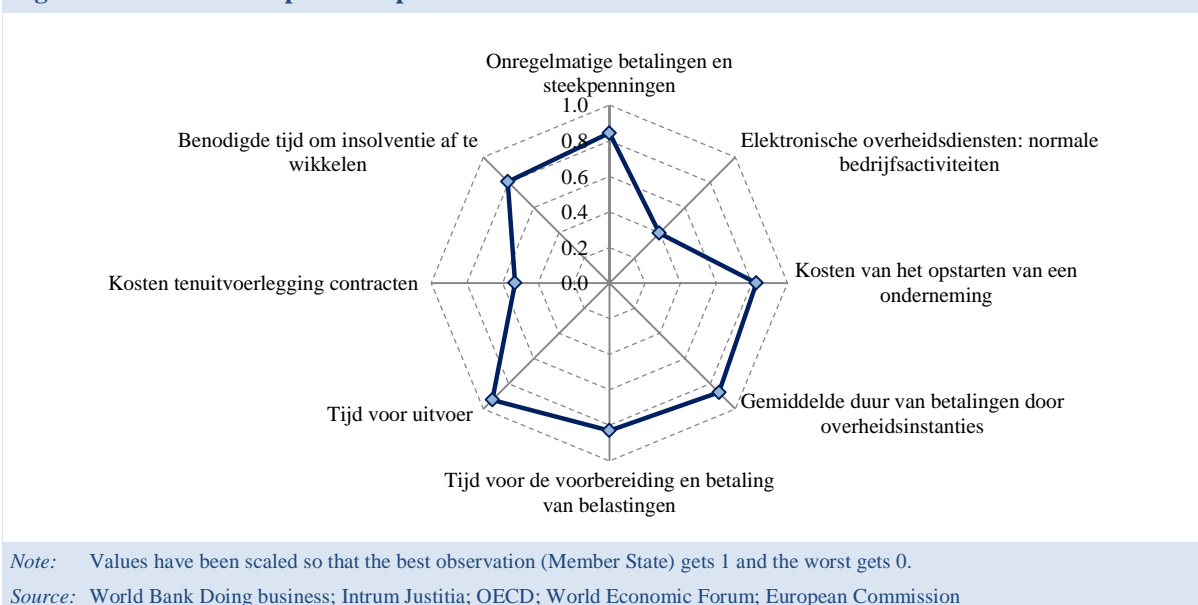
⁽¹¹⁾ [Zie ook de beoordeling door de Commissie van 2014 van het nationale hervormingsprogramma en het stabiliteitsprogramma van Nederland.](#)

⁽¹²⁾ [Energieakkoord voor duurzame groei \(SER-2013\).](#)

⁽¹³⁾ [Green deal.](#)

⁽¹⁴⁾ [Opportunities for a circular economy in the Netherlands \(„Kansen voor de circulaire economie in Nederland”\).](#)

Figure 3.19.2: Overall profile of public administration - Netherlands

bbp. Nederland ontvangt aanzienlijke inkomsten uit belastingen op vervoer, met name de registratierechten voor voertuigen, en is één van de weinige lidstaten waar verontreinigingsheffingen, ⁽¹⁵⁾ voornamelijk voor water en afvalwater, een grote bijdrage leveren.

3.19.5 Toegang tot markten, infrastructuur en diensten

Internationalisering

Over het geheel genomen is Nederland goed voor 9,0 % van de EU-uitvoer en heeft het in het eurogebied een van de hoogste overschotten op de lopende rekening als een percentage van het bbp. ⁽¹⁶⁾ De goederenbalans wordt steeds vaker aangedreven door de wederuitvoer, als gevolg van de rol van het land als belangrijk doorvoerknooppunt voor de wereldhandel en toeleveringsketens. Initiatieven om een concurrentievoordeel in alle exportsectoren te behouden en de toegevoegde waarde van de totale uitvoer te waarborgen, zijn echter belangrijk, omdat de toegevoegde waarde van de wederuitvoer relatief laag is. Uitvoer met een hoge binnenlandse toegevoegde waarde omvat bijvoorbeeld landbouwproducten, voedingsproducten, chemische producten, rubber en kunststof, machines en vervoermiddelen. Bijna 80 % van de uitvoer van

goederen gaat naar de Europese Unie. In vergelijking met het EU-gemiddelde is het Nederlandse MKB meestal internationaal actiever. De regering steunt de internationalisering van ondernemingen, met name het MKB, door middel van verschillende maatregelen, zoals informatie over de belangrijkste markten en douaneprocedures, maar ook door exportverzekeringinstrumenten. Een internetportaal ⁽¹⁷⁾ verschaft ondernemingen nuttige informatie, bijvoorbeeld over de uitbreiding van hun bedrijf naar het buitenland.

Zakelijke dienstverlening en netwerksectoren

De Nederlandse economie is bijzonder sterk in de financiële en zakelijke dienstverlening, die goed zijn voor bijna een derde van het BBP. Verscheidene belangrijke diensten zijn opgenomen in de „topsectoren”-aanpak en krijgen dus aanzienlijke beleidsaandacht (bv. energie, transport en logistiek, culturele en creatieve sectoren, enz.). De concurrentie in de elektriciteitsvoorziening lijkt goed te functioneren, en het is relatief eenvoudig om van leverancier te veranderen. De ontvlechting heeft goed gefunctioneerd en op het verstrekken van informatie door de leveranciers aan consumenten wordt toegezien door de Autoriteit Consument en Markt. ⁽¹⁸⁾ Het aantal consumenten dat is overgegaan op een andere gas- of elektriciteitsleverancier is gestegen ten opzichte van voorgaande jaren. Volgens

⁽¹⁵⁾ Eurostat, *Taxation Trends in the European Union*, 2013.

⁽¹⁶⁾ Zie ook de diepgaande beoordeling van de macro-economische onevenwichtigheden voor Nederland 2014.

⁽¹⁷⁾ www.ondernemersplein.nl.

⁽¹⁸⁾ <https://www.acm.nl/nl/>.

het Economisch Wereldforum ⁽¹⁹⁾ is Nederland een van de landen die het meeste profiteren van de moderne informatie- en communicatietechnologieën.

Infrastructuur

Over het geheel genomen behoudt Nederland een zeer goede netwerkinfrastructuur en een hoog niveau van dienstverlening in het openbaar vervoer, zonder overdreven hoge subsidieniveaus. De tevredenheid over de kwaliteit van de infrastructuur behoort tot de hoogste in de Europese Unie. Verkeerscongestie tijdens het spitsuur is een probleem, hoewel de teruggang van de economie en de recente ontwikkelingen van de infrastructuur de verkeersstromen aanzienlijk hebben verbeterd.

3.19.6 Overheidsdiensten en het ondernemingsklimaat

Overheidsdiensten

De waargenomen kwaliteit van de openbare dienstverlening is vrij hoog. ⁽²⁰⁾ Het gebruik van hulpmiddelen ter verbetering van de overheidsadministratie (zoals e-overheid, prestatie- en servicegerichtheid) is wijder verbreid dan gemiddeld in de Europese Unie. Tegen 2017 zullen alle ondernemingen het recht hebben om online met de autoriteiten te communiceren en zaken te doen. In het algemeen worden ondernemingen relatief snel door de overheid betaald. Procedures voor het plaatsen van opdrachten lijken relatief efficiënt te zijn, maar de waarde van de contracten die krachtens EU-wetgeving voor overheidsopdrachten worden gepubliceerd, behoort tot de laagste in de EU. Er is een kader om systematisch het effect van nieuw beleid en wetgeving te beoordelen. In 2013 werd een effectbeoordelingscommissie, voorgezeten door de minister-president, ingesteld en het mandaat van de Nederlandse adviesraad over de administratieve lasten zal worden verlengd tot 2017. Toch is er wellicht ruimte voor verdere verbetering van de praktische uitvoering.

In januari 2014 zijn de Kamer van Koophandel en het Innovatiecentrum „Syntens” samengevoegd in één centrale organisatie met een drastisch vereenvoudigde controlestructuur. Het aantal lokale kantoren is

aanzienlijk gedaald, en de diensten die via een internetportaal worden aangeboden, worden aanzienlijk versterkt. Bovendien zijn de verplichte contributies voor ondernemingen afgeschaft. Het is nog te vroeg om het effect van deze reorganisatie te beoordelen, maar de aanpak lijkt veelbelovend.

Een groot deel van de geplande consolidatie van de rijksbegroting moet worden bereikt door de overheid in te krimpen en het openbaar bestuur te moderniseren. Hoewel deze vermindering veel potentiële efficiëntiewinsten met zich meebrengt, zijn er ook implementatierisico's aan verbonden, onder meer wat het behoud van de hoge kwaliteit van de overheidsdienstverlening betreft. Bovendien is de regering van plan om veel taken naar de gemeenten te decentraliseren. Er zal moeten worden afgewacht of deze efficiëntiewinsten binnen de voorziene termijn volledig kunnen worden gerealiseerd.

Ondernemingsklimaat

Volgens het verslag *Doing Business 2014* van de Wereldbank heeft Nederland een gunstig ondernemingsklimaat dat bevorderlijk is voor het concurrentievermogen van ondernemingen, hoewel er in bepaalde gebieden wellicht nog ruimte is voor verdere verbeteringen. Het staat op de 28^e plaats van 189 landen wat betreft zakendoen. Nederland heeft een traditie van efficiënte overheidsdiensten en een lage administratieve lastendruk voor ondernemingen. In april 2013 werd een nieuw programma geïntroduceerd dat is gericht op een kwalitatievere benadering van de vermindering van alle administratieve lasten. ⁽²¹⁾ In 2017 moet een vermindering van 2,5 miljard EUR worden bereikt in de administratieve lasten voor ondernemingen, beroepsbeoefenaren en burgers, door de invoering van nieuwe regelgeving die is verbonden met de herziening of door het schrappen van bestaande regels.

Naleving van de belastingwetgeving en de belastingdienst zijn efficiënter dan het EU-gemiddelde. Het kost ondernemingen aanzienlijk minder tijd om belastingen te betalen, en de daaraan verbonden administratieve kosten liggen onder het EU-gemiddelde. Bovendien zijn verscheidene maatregelen genomen ter bevordering van het gebruik van ICT, zoals de Standard Business Reporting-applicatie, op het vlak van belastingen. De invoering

⁽¹⁹⁾ Economisch Wereldforum [Networked Readiness Index](#)

⁽²⁰⁾ Europese Commissie, [Excellence in public administration for competitiveness in EU Member States](#).

van een elektronisch bestand voor de uitwisseling van gegevens tussen ondernemers en de autoriteiten wordt geacht een bijdrage te leveren aan de efficiëntie en de vermindering van de administratieve lasten. De tijd die nodig is om een bedrijf op te richten, behoort tot de kortste in de Europese Unie. De procedures voor het opstarten van een bedrijf zijn onlangs verder vereenvoudigd en de minimumvereisten voor gestort kapitaal afgeschaft.

3.19.7 Conclusies

Over het algemeen behoort Nederland tot de best presterende landen op veel van de indicatoren voor het concurrentievermogen van het „Industrial Performance Scoreboard”. Het ondernemingsklimaat ondersteunt het concurrentievermogen van ondernemingen en er is een traditie van efficiënte overheidsdiensten en lage administratieve lasten voor bedrijven. Sterke punten zijn met name het gunstige ondernemingsklimaat en de goede infrastructuur, de kwaliteit van de instellingen, het goede onderwijs en de wetenschappelijke basis, alsmede de efficiënte goederenmarkt. Bovendien maakt Nederland met succes gebruik van moderne informatie- en communicatietechnologieën om innovatie en het concurrentievermogen te stimuleren.

De implementatie van het bedrijvenbeleid „Naar de Top” wijst op vooruitgang bij de versterking van de Nederlandse prestaties op de terreinen innovatie en concurrentievermogen. Ondanks de gunstige randvoorwaarden zal het een uitdaging worden om de concurrentiepositie van Nederland in de toekomst te handhaven en te verbeteren. Verdere inspanningen ter vermindering van de tekorten aan vakmensen, met name in technische en technologie-gerelateerde beroepen, zijn nodig om het concurrentievermogen van de Nederlandse economie te vergroten. Toegang tot financiering blijft ook een uitdaging voor het MKB, maar de situatie zal waarschijnlijk verbeteren naarmate het economische herstel aanhoudt.

(²¹) [„Goed geregeld, een verantwoorde vermindering van regeldruk 2012-17”](#), 2013.